

2021 Yolsuzluk Algı Endeksinin Düşündürdükleri

Dünya çapında yolsuzlukla mücadele eden sivil toplum kuruluşu Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) tarafından hazırlanan 2021 yılı Yolsuzluk Algı Endeksi ("Endeks") 25 Ocak 2022 tarihinde yayınlandı. Birçok farklı kaynağın bir araya getirilmesiyle oluşturulan Endeks, ülkelerdeki iş insanı ve uzmanların kamu sektörü yolsuzluk algılarını ölçen bir gösterge niteliğindedir. Endeks, dünya çapındaki 180 ülke/bölgede kamu sektöründeki yolsuzluk algısının 0 (yüksek derecede yolsuz) ile 100 (çok temiz) aralığında puanlanarak sıralanmasıyla meydana gelmekte ve güvenilir metodolojisi nedeniyle yolsuzluk alanında en önemli referans noktası olarak kabul edilmektedir.

Endeksin bu yılki sonuçları, yalnızca 25 ülkenin toplam puanını arttırabildiği 2021 yılında yolsuzluk algısı anlamında küresel olarak neredeyse hiçbir ilerleme olmadığını ortaya koymaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da yolsuzlukla mücadele çabalarını engelleyen başlıca unsurlar olarak Covid-19 salgını ve insan hakları konularını öne çıkarmaktadır. Demokrasiye ilişkin kaygılar da Endeksin sonuçlarını önemli ölçüde etkileyen faktörler arasında sayılmaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında, pandeminin ekonomik etkileriyle mücadele eden ve insan hakları ihlalleri nedeniyle eleştirilen Türkiye'nin 2021 Endeksinde ciddi bir düşüşle karşı karşıya kalmasının sürpriz olmadığını söylemek doğru olacaktır. Türkiye'nin 2021 yılı puanı, geçen yıla göre 2 puanlık düşüş göstererek 38'ye gerilemiştir. Bu puan ile Türkiye 2020 yılında 86. olduğu listede bu yıl 180 ülke arasında 96. sırada kendine yer bulabilmiştir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü Türkiye Ofisi, Türkiye'nin 9 yılda 12 puan ve 43 sıra kaybetmesiyle sonuçlanan düşüşünün nedenlerine vurgu yaparak hukuk devleti ilkesine, medya özgürlüğüne ve yolsuzlukla kararlı şekilde mücadeleye sıkı sıkıya bağlı kalınması çağrısı yapmaktadır. Türkiye'de bu alanda gerçekleşecek her türlü ilerlemede yolsuzluk iddialarına karşı hukuk yollarının etkili şekilde işletilmesi hayati rol oynayacaktır. Hesap verilebilirliğin ve kamu harcamalarında şeffaflığın

ortadan kalkmış olması da Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı bu düşüşün önemli etmenlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Türkiye'nin bu alanlardaki zayıf performansını ortaya koyan tek göstergenin Endeks olmadığını söylemek mümkündür. Uluslararası bir gözlemci kuruluş olarak faaliyet gösteren Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü, FATF), Ekim 2021'de Türkiye'yi, kara para aklama ve terörün finansmanına karşı yaptırım mekanizmalarını etkili şekilde yürütmediği gri listeye almıştır. Yine OECD Rüşvet Çalışma Grubu da Türkiye'nin OECD Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi'ne uyumunun değerlendirildiği ve üst düzey Türk yetkililerle yaptığı görüşmenin ardından yapmış olduğu basın açıklamasında Türkiye'nin Sözleşmeye uyumunun düşük seviyede kaldığını ifade etmiştir. Çalışma Grubu, Kabahatler Kanunu'nda daha ciddi yaptırımlar öngören ve rüşvet eylemleri nedeniyle tüzel kişi hakkında yaptırım uygulanması için ceza soruşturmasının tamamlanması zorunluluğunu ortaya kaldıran son değişiklikleri yeterli bulmadığını ve bu değişikliklerin pratikte de etkili şekilde uygulandığının ortaya konması gerektiğini belirtmiştir. Avrupa Konseyi bünyesinde faaliyet gösteren Yolsuzlukla Mücadele Devletler Grubu (GRECO), Türkiye hakkında yayınladığı parti finansmanında şeffaflık ve milletvekilleri, hakim ve savcılarla ilgili yolsuzluğun önlenmesine ilişkin Üçüncü Tur Değerlendirme Raporu ve Dördüncü Tur Değerlendirme Raporunda yer alan sırasıyla on yedi tavsiyeden yedisinin ve yirmi iki tavsiyeden üçünün tatmin edici şekilde yerine getirildiği değerlendirmesini bulunmuştur.

Yukarıda belirtilen rapor ve değerlendirmeler, Türkiye'nin yolsuzluk ile mücadelede on yılı aşkın bir süredir düşüş trendi içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu durum kısmen geliştirilmesi gereken mevzuat düzenlemelerine ilişkin olsa da büyük oranda uygulamadaki eksiklikler ve mevcut düzenlemelerin etkili şekilde uygulanamamasından kaynaklanmaktadır. Türkiye, son on yılda ve özellikle son birkaç yıl içinde yolsuzlukla mücadele kapsamında birçok yasa, yönetmelik ve tebliğ yürürlüğe koymasına rağmen, 2013 yılı

Endeksinde ilk sırada yer aldığı Doğru Avrupa ve Orta Asya Ülkeleri arasında bu yılki sonuçlara göre 7. sıraya kadar gerilemiş durumdadır. Rüşveti yasaklayan ve ciddi yaptırımlar öngören hukuk kurallarına rağmen ülkemizde son 12 ay içinde kamu hizmetinden yararlanan kişilerin %8'i rüşvet verdiklerini belirtmektedir. Bu kapsamda agresif politikalar takip edilmediği takdirde Türkiye, yolsuzluğun gündelik hayatın bir parçası haline gelmesi tehlikesiyle karşı karşıyadır. Halkın kamu kurumlarına olan güvenini yeniden inşa etmek ve düşüş eğilimindeki bu trendi tersine çevirmek için demokrasinin temel unsurları korunarak yargı ve soruşturma bağımsızlığının sağlanması ile etkili mevzuat ve uygulama araçlarının yürürlüğe konması hayati önem arz etmektedir.